

ON THE USEFULNESS OF PASSION IN UPBRINGING

O przydatności pasji w wychowaniu

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2859-2146> E-mail: aldona.knapik@uwm.edu.pl

DOI: <https://doi.org/10.62266/PK.1898-3685.2024.34.21>

Wstęp

Pasja w ramach tego opracowania, rozumiana jest jako dobrowolnie wybrana aktywność jednostki związana z silnym zainteresowaniem¹ i wielkim zamiłowaniem². Jest czymś, co się kocha, w co inwestuje się swój czas i zasoby. Wydaje się także, że zapewnia celowe życie³. Jej realizacji towarzyszy zwykle zapał i silne zaangażowanie⁴, które ma charakter zarówno poznawczy, jak i emocjonalny. Pasja realizowana jest bez względu na doświadczane trudności, nierzadko wymaga wielkiego wysiłku ale towarzyszy jej również nadzieja i obietnica spełnienia⁵.

Związana jest ściśle z daną osobą⁶, odczuwana przez nią jako coś naturalnego, ale też niezwykłego⁷. Jest ona pewną potencjalnością przypisaną człowiekowi, która musi zostać odkryta⁸. Każdy ma własną drogę odnajdywania i uprawiania pasji. Znaczenie mają tu potrzeby⁹, wyznawane wartości¹⁰ i zdolności człowieka. Natomiast sposób realizacji zależy od rodzaju zainteresowania, wpływów i wsparcia otoczenia¹¹ a także kreatywności jednostki. Sprzyja ona działaniom twórczym¹². Jest też nieodłącznie związana z motywacją wewnętrzną¹³ i stanem *flow*¹⁴. Przyjąć można, że to właśnie pasja prowadzi do prawdziwie znaczących osiągnięć w dziedzinie, którą człowiek wybrał¹⁵ i w którą się angażuje.

Budzenie pasji i oddawanie się pasji przynosi pożytek zarówno jednostce, jak i jej otoczeniu. Pasja, choć jest osobista i niepowtarzalna, to jednak realizowana jest w relacji z innymi¹⁶. Dzięki pasji człowiek ma szansę stać się członkiem pewnej społeczności pasjonatów¹⁷,

¹ Zob. E. Ćwok, *Zainteresowania młodzieży wybitnie zdolnej*, Forum Psychologiczne, 1997, t. II, nr 2.

² *Słownik języka polskiego*, red. M. Szymczak, PWN, Warszawa 1984, s. 613.

³ Zob. M. Jędraszczyk, *Pasja i kreatywność jako determinanty rozwoju zawodowego*, ACTA UNIWERSITATIS NICOLAI COPERNICI, 2016, nr 2.

⁴ I. Jazukiewicz, *Pasja jako istotny wymiar doświadczania pracy*, Studia Pedagogica Ignatiana, 2017, nr 2, s. 95.

⁵ Zob. B. Łysakowska-Wencel, J. Wencel, *Encyklopedia psychologii*, Fundacja Innowacja, Warszawa 1998.

⁶ K. Robinson, *Odkryj swój żywioł*, Element, Gliwice 2015, s. 11.

⁷ A. Przybysz, *Przyciągnij sukcesy z pasją*, Nowa Proza, Warszawa 2009, s. 56; A. Litawa, *Realizowanie harmonijnej pasji jako działanie autokreacyjne*, Rocznik Andragogiczny, 2021, t. 28, s. 117.

⁸ K. Robinson, *Odkryj swój żywioł*, dz. cyt., s. 25.

⁹ Zob. A.H. Maslow, *Motywacja i osobowość*, PWN, Warszawa 2006.

¹⁰ W. Sawczuk, *Hobby w relacjach międzypokoleniowych jako forma wspólnego spędzania czasu wolnego*, [w:] *Starość – jej potencjał, trudy i wyzwania*, red. A. Małyska, CBS UWM, Olsztyn 2017, s. 123.

¹¹ M. Jędraszczyk, dz. cyt., s. 95.

¹² Zob. D. Liu, X. Chen, X. Yao, *From autonomy to creativity: a multilevel investigation of the mediating role of harmonious passion*, Journal of Applied Psychology, 2011, nr 96, s. 294–309.

¹³ Z. Melosik, *Pasja i tożsamość naukowca*, Ruch Pedagogiczny, 2018, nr 4, s. 12.

¹⁴ M. Csikszentmihalyi, *Urok codzienności. Psychologia emocjonalnego przepływu*, W.A.B., Warszawa 1998, s. 193.

¹⁵ K. Robinson, *Oblicza umysłu. Ucząc się kreatywności*, Element, Gliwice 2010, s. 198.

¹⁶ M. Dudzikowa, M. Nowak, *Wprowadzenie*, [w:] *O pasjach cudzych i własnych – profesorowie*, red. M. Dudzikowa, M. Nowak, KUL, Lublin 2015, s. 8-9.

¹⁷ K. Robinson, *Uchwycić żywioł. O tym jak znalezienie pasji zmienia wszystko*, Element, Gliwice 2012, s. 107.

doświadczyć satysfakcji, zadowolenia z siebie, z osiągniętych efektów. Prowadzić to może do poprawy samopoczucia i wzrostu samooceny¹⁸.

Kategoria ta wywołuje pozytywne skojarzenia, jej posiadanie jest dla człowieka nobilitujące¹⁹. Jednak nie zawsze przejawia się tak samo, przyjmować może postać harmonijną lub obsesyjną. Każda z nich wywiera inny wpływ na życie człowieka²⁰. Ta pierwsza oparta jest na autonomicznej potrzebie, zaangażowanie w nią jest elastyczne i nie wywołuje konfliktu z innymi sferami życia. Natomiast w tym drugim przypadku człowiek zdominowany jest przez potrzebę zdobycia aprobaty społecznej lub potwierdzenia własnej wartości, jest bardziej sztywny w działaniu, często traci kontrolę nad aktywnością, wyłącza się z innych sfer życia²¹ a jego relacje z ludźmi bywają negatywne²².

Istnieje wiele dziedzin, w których może przejawiać się pasja²³. W literaturze podkreśla się związek pasji z samorealizacją, czy autokreacją. Każda z nich prowadzi przecież do rozwoju. Warto zwrócić uwagę, że rozwój jest płaszczyzną łączącą także pasję z wychowaniem²⁴.

Wychowanie to jedno z kluczowych pojęć w pedagogice, niejednolicie jednak definiowane na jej gruncie²⁵. Definicje wychowania dają się ująć w różne klasyfikacje, uwarunkowane są rodowodem (socjologicznym bądź psychologicznym), założeniami światopoglądowymi i aksjologicznymi autorów, bywają robocze i naukowe²⁶. Wychowanie ujmowane bywa sprawozdawczo i projektująco, regulująco a nawet perswazyjnie. Jednak żadna z tych prób nie może być uznana za w pełni zadawalającą²⁷. Stefan Kunowski opisuje: prakseologiczne, ewolucyjne, sytuacyjne oraz adaptacyjne ujęcie wychowania²⁸. Co ważne, znaczenia te zachodzą na siebie i wzajemnie się wspierają²⁹.

Najogólniej „wychowanie to świadome i celowe działanie pedagogiczne zmierzające do osiągnięcia względnie stałych skutków (zmian rozwojowych) w osobowości wychowanka³⁰”.

W literaturze przedmiotu bogato opisywane są elementy procesu wychowania, jego cechy i uwarunkowania. Wydaje się jednak, że w kontekście podjętego problemu zaakcentować należy przede wszystkim konieczność indywidualizowania celów oraz elastyczność w doborze podejmowanych zabiegów wychowawczych, które powinny zmieniać się i doskonalić wraz z postępami wychowanka³¹. W wychowaniu chodzi o rozwój człowieka, o jego wzrastanie. Dokonuje się to w pewnym procesie, w którym wychowanek doświadcza spotkania i dialogu³² z wychowawcą. Realizować się to może na gruncie dziedziny, która zarówno przez wychowawcę, jak i wychowanka jest szczególnie ceniona. Do efektywności oddziaływań

¹⁸ M. Jędraszczyk, dz. cyt., s. 95.

¹⁹ Z. Melosik, dz. cyt., s. 10 i nast.

²⁰ Zob. I. S. Parastatidou, G. Doganis, Y. Theodorakis, S. P. Vlachopoulou, *Exercising with Passion: Initial Validation of the Passion Scale in Exercise, Physical Education and Exercise Science*, 2012, vol. 16.

²¹ J. Zinczuk-Zielazna, *Pasja studiowania a samoregulacja, emocje i jakość relacji akademickich*, Rys, Poznań 2021, s. 18.

²² F. L. Philippe, R. J. Vallerand, N. Houliort, G. Lavigne, E. G. Donahue, *Passion for an activity and quality of interpersonal relationships: The mediating role of emotions*, Journal of Personality and Social Psychology, 2010, vol. 98, s. 917–932.

²³ *Słownik języka polskiego*, dz. cyt., s. 614.

²⁴ A. Litawa, dz. cyt., s. 121.

²⁵ Zob. K. Rubacha, *Edukacja jako przedmiot pedagogiki i jej subdyscyplin*, [w:] Pedagogika. Podręcznik akademicki, red. Z. Kwieciński, B. Śliwerski, PWN, t.1. Warszawa 2003, s. 26

²⁶ J. Górniewicz, *Teoria wychowania. Wybrane problemy*, OSW, Olsztyn 2007, s. 19.

²⁷ M. Łobocki, *Teoria wychowania w zarysie*, Impuls, Kraków 2008, s. 31.

²⁸ S. Kunowski, *Podstawy współczesnej pedagogiki*, Wyd. Salezjańskie, Warszawa 1993, s. 167-169.

²⁹ M. Nowak, *Teorie i koncepcje wychowania*, Wyd. Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008, s. 195.

³⁰ W. Okoń, *Nowy słownik pedagogiczny*, Żak, Warszawa 1998, s. 319.

³¹ W. Kądziołka, *Personalistyczne ujęcie wychowania w nowoczesnym społeczeństwie według ks. Bsp Piotra Bednarczyka*, Pedagogika Katolicka, 2022, nr 30/1, s. 25-26.

³² *Pedagogika. Leksykon*, red. B. Milerski, B. Śliwerski, PWN, Warszawa 2000, s. 274.

przyczynia się także silne zaangażowanie, które staje się udziałem wychowawcy, mowa wówczas o działaniu wykonywanym z pasją.

1. Założenia metodologiczne

W prezentowanym badaniu posłużono się metodą sondażu diagnostycznego. Wykorzystywana jest ona, gdy celem badań jest m.in. poznanie opinii (czy przekonań) pewnej grupy osób na wybrany temat³³. Opisywane badania sondażowe przeprowadzono przy wykorzystaniu techniki ankiety³⁴ w lutym i marcu 2023 roku. Celem badań było udzielenie odpowiedzi na następujące problemy: W jaki sposób respondenci definiują pasję?, Czy i jakie pasje posiadają badani?, Czy i w jaki sposób pasja według badanych oddziałuje na proces wychowania?. Kwestionariusz ankiety wypełniony został przez 191 słuchaczy Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie studiujących na kierunkach: pedagogika (28,3%), pedagogika specjalna (29,8%), logopedia (21,5%) oraz zwierzęta w rekreacji, edukacji i terapii (20,4%). Należy zaznaczyć, że opisujące badanych zmienne typu: płeć, miejsce zamieszkania, wiek, a także kierunek i rok studiów nie różnicowały odpowiedzi w stopniu istotnym statystycznie.

2. Czym według badanych jest pasja?

W prezentowanym przez badanych opisie przeważały wskazania na pozytywne emocje, pojawiające się w związku z uprawianiem pasji. Z wypowiedzi respondentów udało się wyodrębnić te elementy, które składają się na jej istotę.

Najczęściej zaznaczano, że w pasji występuje charakterystyczny, indywidualny rys przypisany tylko konkretnej osobie. Aktywność taka wykonywana jest dobrowolnie i bez przymusu. Rdzeń pasji stanowią zainteresowania człowieka. Opiera się na czymś, co lubimy robić. Daje poczucie silnego związku z jakąś dziedziną. Konsekwencją jest duże zaangażowanie w tę aktywność, które może czasami przyjmować postać fiksacji. Pasja wykonywana jest przede wszystkim w czasie wolnym.

Przez niektórych studentów pasja utożsamiana była z hobby. Jednak większość badanych podkreślała, że pasja jest czymś więcej. Badani dostrzegali związki i podobieństwo pomiędzy tymi kategoriami, jednak różnicowali je ze względu na stopień zaangażowania i nasilenia ludzkiej aktywności. Hobby rozumiane było jako zainteresowanie, które wypełnia czas wolny człowieka, zaś w pasji dodatkowo podkreślano wyjątkowo silne inklinacje ku wybranej domenie. Kilkanaście osób (7,8%) zaznaczyło też, że przedmiotem pasji może być aktywność obowiązkowa, czyli np. praca zawodowa. Czasami silne, początkowo amatorskie zaangażowanie w jakąś dziedzinę, może zaowocować profesjonalizacją w jej zakresie.

3. Jakie pasje posiadają studenci?

Jeśli przyjmiemy, że dążenie do samorozwoju leży w ludzkiej naturze, a pasja przyczynia się do rozkwitu człowieka, to spodziewać się można, że większość ludzi powinna rozwijać jakąś pasję³⁵ i wyniki badań potwierdzają to założenie, wskazując na częstą obecność pasji w populacji ogólnej³⁶. Podobnie respondenci w większości (72,3%) zaznaczyli posiadanie przynajmniej jednej dziedziny, w którą są mocno zaangażowani. Co czwarta osoba (23,5%) podkreśliła, że jeszcze nie może jednoznacznie określić swoich zainteresowań jako

³³ Tenże, *Wprowadzenie do metodologii badań pedagogicznych*, Impuls, Kraków 2003, s. 256.

³⁴ Tamże, s. 251-253.

³⁵ Zob. R.J. Vallerand, *A psychology of passion: A dualistic model*, Oxford University Press, New York 2015.

³⁶ Por. R. J. Vallerand, C. M. Blanchard, G. A. Mageau, R. Koestner, C. F. Ratelle, M. Leonard, M. Gagne, J. Marsolais, *Les passions de l'ame: On obsessive and harmonious passion*, *Journal of Personality and Social Psychology*, 2003, nr 85(4), s. 756-767; F. L. Philippe i in., dz. cyt., s. 917-932; K. Mudło-Głagolska, *Charakterystyka pasji a okres rozwoju człowieka – badania poprzeczne*, *Psychologia rozwojowa*, 2019, nr 24/4, s. 71-82.

pasji. Kilka osób (4,2%) wskazało jednoznacznie, że tak silnych i głębokich zainteresowań nie posiada.

Z przeglądu deklaracji wynika, że badani najliczniej ujawniali pasje o charakterze poznawczym (60,2%), odbiorczym (59,2%) i rekreacyjnym (52,9%). Rzadziej, choć stosunkowo często wybierana była aktywność sportowa (49,2%), artystyczna (42,4%) i kulturalna (42,4%). Co trzecia osoba wskazała na posiadanie pasji: praktycznej (34,6%), związanej ze zdrowiem (33,5%) oraz rozrywkowej (33,5%). Stosunkowo mało popularne okazały się zainteresowania kolekcjonerskie (13,1%), wspólnotowe (11%) oraz techniczne (6,8%). Badani wskazali na swoje zaangażowanie w innych jeszcze obszarach (6,3%). Wymieniali wówczas: podcasty kryminalne; gry komputerowe, florystykę, wizaż, taniec oraz pisanie listów.

Studenci swoje pasje poznawali w różnym czasie i w różny sposób. Niektórzy zetknęli się z nimi już w dzieciństwie. Inni w okresie dorastania, a jeszcze inni odkryli je podczas studiów. Wielu badanych (44,5%) zwróciło uwagę na wpływ osób znaczących na wybór określonej dziedziny zaangażowania, wymieniani wówczas byli przede wszystkim rodzice, czasami dziadkowie, starsze rodzeństwo i znajomi. Najrzadziej wskazywani byli nauczyciele.

Z odpowiedzi badanych wynika, że stosunkowo często odkrywali oni swoje zainteresowania przez przypadek, niekiedy było to wynikiem poszukiwania nowości i podejmowania wielu różnych działań, z których po pewnym czasie klarowały się najbardziej intensywne zaangażowania. Czasami to okoliczności zewnętrzne leżały u podstaw odkrycia przez badanych pasji, chodzi tu o wymagania codzienności, powstałe np. w związku ze zmianą sytuacji życiowej. Rodziły się niekiedy jako wynik obserwacji innych ludzi i ich działań. Ważny był też dostęp do wielu, zróżnicowanych informacji. Czasem u podstaw poszukiwań i odnalezienia pasji leżało poczucie samotności. Silne zainteresowanie jakimś działaniem pojawiało się też w toku zajęć szkolnych, czy pozaszkolnych. Respondenci podkreślali także, że odnalezienie żywiołu było efektem poznawania siebie, swoich mocnych stron, potrzeb i pragnień. Byli i tacy – choć to odnotowano sporadycznie – którzy narodziny swojej pasji przypisali nudzie.

4. Jakie znaczenie ma pasja w procesie wychowania?

Większość (80,6%) uczestników sondażu stwierdziła, że odniesienie do pasji oraz odnajdywanie swego żywiołu w podejmowanym działaniu może zwiększać efektywność oddziaływań wychowawczych. Pewnym niezdecydowaniem w tym zakresie wykazało się 18,8% badanych, zaledwie jedna osoba nie dostrzegła tej zależności.

Opisując znaczenie pasji oraz wykorzystanie jej potencjału we wspieraniu rozwoju człowieka, niezależnie od dziedziny, w którą jest zaangażowany lub przynajmniej, ku której odczuwa skłonności, badani zwracali uwagę na olbrzymi potencjał tego połączenia. Uzasadniając ten swoisty alians wychowania i pasji najczęściej podkreślali, że pasja przede wszystkim kształtuje charakter człowieka. Działając z pasją człowiek staje się bardziej zaangażowany i aktywny. Studenci zwracali uwagę, że: *każda pasja może nauczyć człowieka wytrwałości, cierpliwości i znoszenia porażek; buduje motywację do działania i obowiązkowość; wprowadza do życia dyscyplinę, entuzjazm, chęć podążania za celem; pozwala na odnalezienie samego siebie i rozwija kreatywność człowieka. Szczególnie ważne wydaje się to, że pasje oddają to kim jesteśmy i kim możemy się stać, a w procesie wychowania ma to kluczowe znaczenie. Przedmiotem oddziaływań wychowawczych mogą być działania realizowane na gruncie posiadanej przez wychowanka pasji. Stanowi ona jednocześnie punkt wyjścia do rozwoju całego człowieka, we wszystkich wymiarach jego człowieczeństwa. Ilustruje to wypowiedź jednej z osób badanych: Jestem zdania, że od małego powinno odkrywać się pasję, a gdy się ją odkryje, powinno się ją pielęgnować i dawać możliwość rozwijania, ponieważ w ten sposób uczymy jednostkę dbania o zaspokajanie swoich własnych potrzeb psychicznych.*

Pasja pozwala na skuteczne zaspokajanie potrzeb, przede wszystkim wzrostu. Badani uzasadniali to w następujący sposób: *Dzięki pasji człowiek zyskuje poczucie, że robi coś waż-*

nego; że jego działania czemuś służą (potrzeba uznania i znaczenia), dzięki zaangażowaniu w pasję człowiek ciągle doskonali swoje działanie (potrzeba mistrzostwa), człowiek może spełniać się w pasji i poprzez pasję (potrzeba samoaktualizacji, samorealizacji), daje poczucie wolności (potrzeba wolności), pozwala lepiej poznać siebie, swoje mocne i słabe strony (potrzeba samopoznania), urozmaica codzienność (potrzeba różnorodności). Dzięki pasji człowiek może zyskiwać poczucie spokoju oraz pozwala mu ona na tworzenie planów i realizację marzeń.

Harmonijnie rozwijająca się pasja stwarza okazję do nabywania umiejętności komunikowania się i nawiązywania relacji z innymi: *Łatwiej dogadać się z dzieckiem poprzez pasję, jeśli uda nam się je zainteresować, tym samym sprzyjając potrzebie przynależności: człowiekowi, który posiada pasję łatwiej jest nawiązywać kontakty z innymi ludźmi; uczy ona współpracy, ale też akceptacji dla innych ludzi i ich odmiennych zamiłowań, tym samym: dzięki pasji człowiek nabywa wiele umiejętności społecznych.*

Kilku badanych (3,6%) podkreśliło, że odnajdywanie a następnie celebrowanie pasji dokonywać się może w relacjach z innymi ludźmi: *Pasję można przekazywać innym, dzielić się nią, zwłaszcza w międzypokoleniowym transferze: Czasami dzieci przejmują pasję od rodziców, mogą je kontynuować lub rozwijać. To rodzice mają najwięcej okazji, by pomagać swoim dzieciom odkrywać własne pasje, a współdzielenie pasji przez rodziców i ich dzieci może skutecznie poprawiać relacje między nimi.*

Pasja wprowadza uporządkowanie w działania: *kiedy człowiek robi coś z pasją staje się bardziej systematyczny. Aktywność taka sprzyja zaangażowaniu i osiągnięciu optymalnej aktywizacji: człowiek robi to sam z siebie, z własnych chęci, jest wtedy bardziej wydajny. Pasja poszerza zasób wiedzy i umiejętności człowieka: Człowiek zanurzony w pasji pragnie na dany temat wiedzieć wciąż więcej. Pasja uczy samodyscypliny, pokory, cierpliwości w czekaniu na efekty. Dziecko, które ma pasję, lepiej rozwija swoją wyobraźnię i uczy się ze świata, ma możliwość spojrzenia na tę samą rzecz z różnych perspektyw.*

Pasja oddziałuje na orientację w świecie: *kształtuje światopogląd i otwiera oczy na świat; sprzyja budowaniu własnego zdania na dany temat; dzięki niej człowiek wie i rozumie, co jest dla niego prawdziwie ważne, czemu chce się poświęcać i świadome wybory: pasja może przyczynić się też do wyboru kierunku nauki a w przyszłości zawodu. Respondenci zwrócili też uwagę, na olbrzymie znaczenie odnalezienia jej w odpowiednim momencie życia: Szczególnym wyzwaniem jest czas dorastania. Okres adolescencji charakteryzuje się między innymi tworzeniem postaw, budowaniem systemu wartości i własnej tożsamości. Próbowanie różnych rzeczy czy podejmowanie nowych działań sprzyja rozwojowi we wszystkich aspektach, a wygenerowanie z tego pasji wspiera je i umacnia. Pomaga w wyznaczaniu celów, co jest bardzo ważne, zwłaszcza dla młodzieży zagubionej w świecie ponowoczesnym. Zatem dzięki posiadaniu pasji, przyjmujemy adekwatne postawy wobec życia, świata i innych ludzi. Podkreślono jej znaczenie prewencyjne wobec negatywnych oddziaływań otoczenia: pasja angażuje nasz czas, zapobiega zbłądzeniu, jest to ważne zwłaszcza w czasie, gdy napotkamy wiele pokus.*

Jednak co najważniejsze człowiek wychowywany w duchu pasji i mający do czynienia z ludźmi z pasją, poznaje, że życie to nie tylko obowiązki ale także przyjemności. Jego aktywność jest wtedy pełniejsza, bardziej wydajna a on sam rozkwita.

Wnioski

Podsumowując uzyskane wyniki badań warto zwrócić uwagę, że respondenci opisując istotę pasji prezentowali stanowiska korespondujące z ustaleniami zawartymi w literaturze przedmiotu³⁷. Przedstawiając swoje zamiłowania ujawniali zróżnicowane okoliczności ich

³⁷ Zob. A. J. Elliot, J. M. Harackiewicz, *Approach and avoidance achievement goals and intrinsic motivation: A mediational analysis*, Journal of Personality and Social Psychology, 1996, nr 70(3); G. Mageau, R. J.

odkrywania oraz podkreślali znaczenie innych osób (zwłaszcza rodziców). Zauważyć też trzeba, że w opisie własnych zainteresowań wskazali pewne aktywności (odbiorcze i rozrywkowe), które nie spełniają kryterium zaangażowania i utożsamienia z aktywnością. Wydaje się wobec tego, że należy je traktować raczej w kategoriach hobby, czy aktywności wolnocyfrowej. Pasja co prawda zazwyczaj realizuje się w czasie wolnym, jednak nie wszystko, co wypełnia ten czas wolny jest pasją³⁸. Pewnym wyjaśnieniem takich wskazań może być utożsamianie przez niektórych studentów kategorii pasji i hobby. Zresztą prawie wszyscy badani podkreślali ich powinowactwo znaczeniowe.

Jeśli chodzi o tytułową przydatność pasji w wychowaniu, należy uznać, że badani dostrzegają znaczący wpływ pasji – zwłaszcza tej harmonijnej – na rozwój człowieka i celnie argumentują jej przydatność w oddziaływaniach wychowawczych. Wyeksponowane przez nich zostało: stwarzanie warunków dla zaspokajania potrzeb wychowanka, jak również rozwoju jego wiedzy i umiejętności, ale także nabywanie kluczowych kompetencji społecznych. Studenci zauważyli możliwość rozwijania pasji człowieka na każdym etapie jego życia, jednak szczególne znaczenie nadali adolescencji. Ekspozując proces kształtowania się tożsamości młodego człowieka oraz nadając pasji walor czynnika prewencyjnego wobec licznych zagrożeń współczesnego świata. Należy zwrócić uwagę, że badani odnosili się w swoich wyjaśnieniach przede wszystkim do zaszczepiania w wychowankach pasji m.in. poprzez prezentowanie przez wychowawcę własnych zamiłowań i włączania w nie dziecka oraz wykorzystywania tych pasji, w które już angażuje się wychowanek. Jedynie śladowo zaznaczyło się odniesienie do realizowania oddziaływań wychowawczych z pasją.

Streszczenie:

Cel naukowy: Celem artykułu jest przedstawienie prezentowanych przez studentów kierunków pedagogicznych i terapeutycznych sposobów wyjaśniania znaczenia aktywności pasjonackiej dla rozwoju człowieka oraz jej implikacji dla efektywności procesu wychowawczego.

Problemy i metody badawcze: Organizacja procesu badawczego, a następnie analiza zebranego materiału empirycznego zogniskowana została wokół pytania o to, w jaki sposób studenci kierunków pedagogicznych i terapeutycznych określają znaczenie zaangażowania człowieka w jakąś pasję dla skuteczności oddziaływań wychowawczych. Zastosowano metodę sondażu diagnostycznego. Po ustaleniu założeń i metod realizacji procesu badawczego, zestawiono i porównano dane empiryczne uzyskane od 191 studentów kierunków: pedagogika, pedagogika specjalna, logopedia, a także zwierzęta w rekreacji, edukacji i terapii.

Wyniki analizy naukowej: Analiza zebranych odpowiedzi pozwoliła na zidentyfikowanie spójnego sposobu określania i uzasadniania roli pasji w interakcjach edukacyjnych. Warto zauważyć, że prezentowanie przez badanych już na etapie edukacyjnym przekonania o związku pomiędzy tymi kategoriami, stanowić może istotny predyktor ich przyszłej aktywności zawodowej.

Wnioski, innowacje, rekomendacje: Badanie pozwoliło opisać w jaki sposób respondenci postrzegają możliwość wykorzystania pasji realizowanych przez dzieci i ich wychowawców w procesie planowania i realizacji oddziaływań wychowawczych. Podejście takie sprzyja indywidualizacji kształcenia i wzmacnia zaangażowanie każdej ze stron, co w konsekwencji może poprawić efektywność podejmowanych działań.

Słowa kluczowe: pasja; aktywność; rozwój; wychowanie; studenci

Summary:

Vallerand, *The moderating effect of passion on the relations between activity engagement and positive affect*, Motivation and Emotion, 2007, nr 31.

³⁸ J. Zinczuk-Zielazna, dz. cyt.

On the usefulness of passion in upbringing

Research objective: The aim of this article is to present the ways in which students in pedagogic and therapeutic courses of study explain the meaning of a passionate activity for man's development and its implication for the effectiveness of the upbringing process.

Research problems and methods: Organisation of the research process and subsequent analysis of the collected research material focused on the question how students in pedagogic and therapeutic courses of study described the importance of one's engagement in some passion for the effectiveness of upbringing. The diagnostic survey method was employed. Having determined the assumptions and methods used for the attainment of the research process, empirical data, obtained from 191 students from courses of study: pedagogics, special pedagogics, logopedics, as well as animals in recreation, education and therapy, were set and compared.

Results of the research: The analysis of the collected replies to the survey enabled us to identify a coherent manner of identifying and justifying the role of passion when used for educational interactions. It is worth noting that the respondents confirmed their belief in the presence of a connection between the above two categories while still being at the educational stage in their lives, which can be a significant predictor of their future professional activities.

Conclusions, innovations, recommendations: The study enabled us to describe the way in which the respondents perceived opportunities of using passions pursued by children and their educators in the process of planning and implementing upbringing interactions. This approach favours individualisation of education and strengthens the engagement of each side of the process, which can therefore improve the effectiveness of undertaken activities.

Słowa kluczowe: passion; activity; development; upbringing; students

Bibliografia:

1. Csikszentmihalyi M., *Urok codzienności. Psychologia emocjonalnego przepływu*, W.A.B., Warszawa 1998.
2. Ćwok E., *Zainteresowania młodzieży wybitnie zdolnej*, Forum Psychologiczne, 1997, t. II, nr 2.
3. Dudzikowa M., Nowak M., *Wprowadzenie*, [w:] *O pasjach cudzych i własnych – profesorowie*, red. M. Dudzikowa, M. Nowak, KUL, Lublin 2015.
4. Elliot A. J., Harackiewicz J.M., *Approach and avoidance achievement goals and intrinsic motivation: A mediational analysis*, Journal of Personality and Social Psychology, 1996, No. 70(3).
5. Górniewicz J., *Teoria wychowania. Wybrane problemy*, OSW, Olsztyn 2007.
6. Jazukiewicz I., *Pasja jako istotny wymiar doświadczania pracy*, Studia Pedagogica Ignatiana, 2017, nr 2.
7. Jędraszczyk M., *Pasja i kreatywność jako determinanty rozwoju zawodowego*, ACTA UNIVERSITATIS NICOLAI COPERNICI, 2016, nr 2.
8. Kądziołka W., *Personalistyczne ujęcie wychowania w nowoczesnym społeczeństwie według ks. Bpa Piotra Bednarczyka*, Pedagogika Katolicka, 2022, nr 30/1.
9. Kunowski S., *Podstawy współczesnej pedagogiki*, Wyd. Salezjańskie, Warszawa 1993.
10. Litawa A., *Realizowanie harmonijnej pasji jako działanie autokreacyjne*, Rocznik Andragogiczny, t. 28. 2021.
11. Liu D., Chen X., Yao X., *From autonomy to creativity: a multilevel investigation of the mediating role of harmonious passion*, Journal of Applied Psychology, 2011, No. 96.
12. Łobocki M., *Wprowadzenie do metodologii badań pedagogicznych*, Impuls, Kraków 2003.
13. Łobocki M., *Teoria wychowania w zarysie*, Impuls, Kraków 2008.

14. Łysakowska-Wencel B., Wencel J., *Encyklopedia psychologii*, Fundacja Innowacja, Warszawa 1998.
15. Mageau G., Vallerand R. J., *The moderating effect of passion on the relations between activity engagement and positive affect*, *Motivation and Emotion*, 2007, No. 31.
16. Maslow A. H., *Motywacja i osobowość*, PWN, Warszawa 2006.
17. Melosik Z., *Pasja i tożsamość naukowca*, *Ruch Pedagogiczny*, 2018, nr 41.
18. Mudło-Głagolska K., *Charakterystyka pasji a okres rozwoju człowieka – badania poprzeczne*, *Psychologia rozwojowa*, 2019, nr 24/4.
19. Nowak M., *Teorie i koncepcje wychowania*, Wyd. Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.
20. Okoń W., *Nowy słownik pedagogiczny*, Żak, Warszawa 1998.
21. Parastatidou I. S., Doganis G., Theodorakis Y., Vlachopoulou S. P., *Exercising with Passion: Initial Validation of the Passion Scale in Exercise*, *Physical Education and Exercise Science*, 2012, vol. 16.
22. *Pedagogika. Leksykon*, red. B. Milerski, B. Śliwerski, PWN, Warszawa 2000.
23. Philippe F. L. Vallerand R. J., Houliort N., Lavigne G., Donahue EG., *Passion for an activity and quality of interpersonal relationships: The mediating role of emotions*, *Journal of Personality and Social Psychology*, 2010, Vol. 98(6).
24. Przybysz A., *Przyciągnij sukcesy z pasją*, Nowa Proza, Warszawa 2009.
25. Robinson K., *Oblicza umysłu. Ucząc się kreatywności*, Element, Gliwice 2010.
26. Robinson K., *Odkryj swój żywioł*, Element, Gliwice 2015.
27. Robinson K., *Uchwycić żywioł. O tym jak znalezienie pasji zmienia wszystko*, Element, Gliwice 2012.
28. Rubacha K., *Edukacja jako przedmiot pedagogiki i jej subdyscyplin*, [w:] *Pedagogika. Podręcznik akademicki*, red. Z. Kwieciński, B. Śliwerski, PWN, T.1. Warszawa 2003.
29. Sawczuk W., *Hobby w relacjach międzypokoleniowych jako forma wspólnego spędzania czasu wolnego*, [w:] *Starość – jej potencjał, trudy i wyzwania*, red. A. Małyńska, CBS UWM, Olsztyn 2017.
30. *Słownik języka polskiego*, pod red. M. Szymczaka, Tom II. PWN, Warszawa 1984.
31. Vallerand R.J., *A psychology of passion: A dualistic model*, Oxford University Press, New York 2015.
32. Vallerand R. J., Blanchard C. M. Mageau G. A., Koestner R., Ratelle C. F., Leonard M., Gagne M., Marsolais J., *Les passions de l'ame: On obsessive and harmonious passion*, *Journal of Personality and Social Psychology*, 2003, No. 85(4).
33. Zinzuk-Zielazna J. *Pasja studiowania a samoregulacja, emocje i jakość relacji akademickich*, Rys, Poznań 2021.